

C O N F I N T E A

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Peta međunarodna konferenca o izobraževanju odraslih julij 1997

H A M B U R Š K A
D E K L A R A C I J A

AKCIJSKI NAČRT
ZA PRIHODNOST

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

<http://www.acs-saec.si>

Urad Slovenske
nacionalne komisije
za Unesco
Ljubljana, Tivolska 50
Tel.: (061) 1757 052
Faks: (061) 319 880
Elektronska pošta:
unesco@mzt.si

HAMBURŠKA
DEKLARACIJA
O UČENJU
ODRASLIH

HAMBURŠKA DEKLARACIJA O UČENJU ODRASLIH

- Udeleženci Pete mednarodne konference o izobraževanju odraslih, zbrani v svobodnem in hanzeatskem mestu Hamburgu, znova potrjujemo, da bosta samo razvoj usmerjen v človeka in participativna družba, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, vodila v obnovljiv in pravičen razvoj. Če želimo, da bo človeštvo preživel in se odzivalo na izzive prihodnosti, je potrebno pretehtano in učinkovito sodelovanje moških in žensk na vsakem področju življenja.
- Tako postaja izobraževanje odraslih več kot pravica; je ključ do enaindvajsetega stoletja. Je hkrati posledica vpliva dejavnega državljanstva in pogoj za pravo sodelovanje v družbi. Je mogočen pojem za pospeševanje ekološko obnovljivega razvoja, demokracije, pravičnosti, enakopravnosti med spoloma in znanstvenega, družbenega in gospodarskega razvoja ter zamisel o ustvarjanju takega sveta, kjer bosta dialog in kultura miru, temelječa na pravičnosti, zamenjala nasilno poravnavo nasprotij. Učenje odraslih lahko oblikuje identiteto in daje življenju smisel. Učenje, ki poteka vse življenje, zahteva vnovičen premislek o takih vsebinah, ki bodo odsevale dejavnike kot starost, enakost med spoloma, posebne potrebe, jezik, kulturo in ekonomska neskladja.
- Izobraževanje odraslih označuje cel spekter nenehnih učnih procesov, formalnih ali drugačnih, kjer ljudje, ki jih družba, kateri pripadajo, šteje za odrasle, razvijajo svoje zmožnosti, si bogatijo znanje in izpopolnjujejo svoje tehniške ali strokovne sposobnosti ali pa jih usmerjajo v nova področja, da bi tako zadostili svojim potrebam ali potrebam družb, v katerih živijo. Učenje odraslih zajema oboje: formalno in nadaljevalno izobraževanje, neformalno učenje in paleto vsakdanjega in naključnega učenja, ki je na voljo v večkulturni učeči se družbi, kjer priznavajo prijeme, ki temeljijo na teoriji in na praksi.

4

Čeprav bodo vsebine učenja odraslih in izobraževanja otrok in mladine različne glede na gospodarske, družbene, okoljske in kulturne okvire ter potrebe ljudi v družbah, kjer bodo potekale, bo oboje nujna sestavina nove vizije izobraževanja, po kateri postaja učenje v resnici vseživljenjsko. Že sama vizija vseživljenjskega učenja zahteva takšno komplementarnost in nepretrganost. Izobraževanje odraslih in nadaljevalno izobraževanje lahko zelo veliko pripomoreta, da bodo državljani obveščeni in strpni, h gospodarskemu in družbenemu razvoju, pospeševanju pismenosti, odpravljanju revščine in ohranjanju okolja in bi zato morala le-ta postati temelj razvoja.

5

Cilji izobraževanja mladine in odraslih, če gledamo na izobraževanje kot na vseživljenjski proces, so razvoj avtonomnosti in čut odgovornosti za ljudi in skupnost, utrjevanje sposobnosti za soočanje s spremembami, ki nastajajo v gospodarstvu, kulturi in v družbi kot celoti in za pospeševanje sožitja, tolerance ter obveščenega in ustvarjalnega sodelovanja državljanov v njihovih skupnostih; kratka, usposabljanje ljudi in skupnosti, da bodo nadzorovali in upravljali svojo usodo in družbo, in za to, da bodo kos izzivom, ki bodo pred njimi. Bistveno je, da bodo prijemi v učenju odraslih temeljili na dediščini, kulturi, vrednotah in predhodnih izkušnjah odraslih in, da bodo raznoliki načini, s katerimi se bodo ti prijemi uvajali, usposabljali in opogumljali vsakega državljan, da bo v resnici sodeloval in da bo njegova beseda upoštevana.

6

Ta konferenca ceni raznolikost političnih, gospodarskih in družbenih sistemov in upravnih ureditev med državami članicami. V skladu s to raznolikostjo in zato, da bi zagotovili dosledno spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, konferenca potrjuje, da bodo posebne okoliščine držav članic določale ukrepe, ki bi jih lahko sprejele vlade, da bi pospešile doseganje duha naših ciljev.

7

Predstavniki vlad in organizacij, ki sodelujejo na Peti mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih, so se odločili, da bodo skupaj raziskali potenciale in prihodnost učenja odraslih, široko in razgibano zasnovanega v sklopu vseživljenjskega učenja.

8

V tem desetletju se je učenje odraslih bistveno spremenilo in se neverjetno razširilo tako v ciljih kakor tudi po obsegu. V družbah, ki temeljijo na znanju in se porajajo po vsem svetu, sta izobraževanje odraslih in nadaljevalno izobraževanje postala imperativ skupnosti in delovnega mesta. Nove zahteve družbenega in delovnega življenja povečujejo pričakovanja, ki zahtevajo od vsakega posameznika, da nenehno in vse življenje obnavlja znanje in spretnosti. V srčiki teh sprememb je nova vloga za državo, porajanje razširjenih partnerstev pa je namenjeno učenju odraslih v okviru civilne družbe. Država ostaja bistven vzvod zagotavljanja pravice do izobraževanja vsem in vsakomur, posebno najbolj prizadetim družbenim skupinam, kot so manjšine in avtohtono prebivalstvo, ter za zagotavljanje splošnega političnega okvira. Ob novih partnerstvih, ki se porajajo med javnimi in zasebnimi sektorji in lokalnimi skupnostmi, se vloga države spreminja. Država ni samo tista, ki zagotavlja izobraževanje odraslih, temveč je tudi svetovalka, vlagateljica in agencija, ki spremlja potek izobraževanja in ga ocenjuje. Vlade in socialni partnerji morajo sprejeti potrebne ukrepe, s katerimi bi pomagali posameznikom, da bi lažje izrazili svoje potrebe in pričakovanja po izobraževanju ter jim omogočili dostop do izobraževalnih možnosti vse življenje. V vladah izobraževanje odraslih ni omejeno zgolj na ministrstvo za šolstvo; vsa ministrstva so zadolžena za pospeševanje učenja odraslih. Pri tem je bistveno sodelovanje med njimi. Še več, sodelujejo delodajalci, sindikati, nevladne organizacije in lokalne skupnosti, skupnosti avtohtonega prebivalstva in ženske skupine. Vsi so odgovorni, da z medsebojnim sodelovanjem ustvarjajo priložnosti za vseživljenjsko učenje ter pripravljajo ukrepe za njegovo ugotavljanje in priznavanje.

9

Temeljno izobraževanje za vse pomeni, da imajo vsi ljudje, ne glede na starost, priložnost individualno ali kolektivno uresničevati svoje zmožnosti. To ni samo pravica, temveč tudi dolžnost in odgovornost tako do drugih kakor do vse družbe. Bistveno je, da priznavanje pravice do izobraževanja vse življenje spremljajo ukrepi, ki ustvarjajo take razmere, v katerih se ta pravica uresničuje. Na izzive enaindvajsetega stoletja ne morejo odgovarjati vlade, organizacije in same ustanove; potrebne so energija, domišljija in genialnost ljudi ter njihovo polno, svobodno in dejavno sodelovanje na vsakem področju življenja. Učenje mladine in odraslih je eno poglobitnih sredstev za pomembno zvečanje ustvarjalnosti in produktivnosti v najširšem pomenu besede, in prav to je nepogrešljivo pri soočanju s kompleksnimi in med seboj povezanimi problemi sveta, ki ga pestijo hitre in pospešene spremembe, čedalje večja zapletenost in tveganje.

10

Nova zasnova izobraževanja mladine in odraslih je izziv obstoječi praksi, ker zahteva učinkovito povezovanje med formalnimi in neformalnimi sistemi, inovativnost, ustvarjalnost in gibkost. Take izzive bi morali, v okviru koncepta vseživljenjskega učenja, sprejemati z novimi pristopi v izobraževanju odraslih. Za pospeševanje učenja, uporabo množičnih in lokalnih javnih občil, ponudbo nepristranskega svetovanja so odgovorni vlade, socialni partnerji in izvajalci. Končni cilj naj bo ustvarjanje učeče se družbe, ki bo predana družbeni pravičnosti in splošni blaginji.

11

Pismenost odraslih. Pismenost, širše opredeljena kot znanje in spretnosti, ki jih, v hitro spreminjajočem se svetu, potrebujejo vsi, je temeljna človekova pravica. V vsaki družbi je pismenost nujno potrebna spretnost in eden od temeljev za druge življenjske spretnosti. Milijoni ljudi, med temi so večinoma ženske, nimajo priložnosti za učenje ali pa jim manjka znanja, da bi to pravico lahko uveljavljali. Izziv je, da jim to omogočimo. To bo velikokrat pomenilo ustvarjanje temeljnih pogojev

za učenje z razsvetljevanjem in ozaveščanjem. Pismenost je tudi katalizator za sodelovanje v družbenih, kulturnih, političnih in gospodarskih dejavnostih in za učenje vse življenje. Zavezujemo se, da bomo zagotavljali priložnosti za vse, da se bodo lahko opismenili in to spretnost ohranili ter v vseh državah članicah ustvarili izobraženo okolje, ki bo podpiralo govorno kulturo. Najnujnejše je zagotoviti učne priložnosti za vse, tudi tiste, ki jih učenje še ni doseglo in so iz tega procesa izločeni. Konferenca pozdravlja pobudo za desetletje pismenosti v čast Paola Freira, ki bi se začelo leta 1998.

12

Priznavanje pravice do izobraževanja in pravice do učenja vse življenje je nujno bolj kakor je bilo kdaj koli prej; to je pravica pisati in brati, pravica spraševati in analizirati, pravica dostopa do virov učenja, in pravica razvijati in opravljati posameznikove in kolektivne spretnosti in sposobnosti.

13

Integracija žensk in ozaveščanje. Ženske imajo pravico do enakih možnosti; družba je odvisna od njihovega sodelovanja na vseh področjih dela in v vseh vidikih življenja. Politika učenja mladine in odraslih naj ustreza lokalnim kulturam in daje prednost širjenju možnosti za izobraževanje vseh žensk, s tem da spoštuje njihovo raznolikost ter odpravlja predsodke in stereotipe, ki omejujejo tako njihov dostop do izobraževanja mladine in odraslih kakor do blaginje, h kateri le-to pripomore. Kakršne koli poskuse, da bi omejili pravico žensk do pismenosti, izobraževanja in usposabljanja moramo imeti za nesprejemljive. Treba je ukrepati in speljati potrebne postopke, da se to odvrne.

14

Kultura miru ter izobraževanje za državljanstvo in demokracijo. Eden izmed prvenstvenih izzivov naše dobe je odprava nasilja in ustvarjanje kulture miru, ki bo temeljila na pravičnosti in strpnosti, kjer bodo dialog, medsebojno priznavanje in pogajanje zamenjali nasilje v domovih in skupnostih, med narodi in državami.

15 Različnost in enakopravnost. Učenje odraslih naj bi zrcalilo bogastvo kulturne različnosti in spoštovanje tradicionalnega znanja in znanja avtohtonega prebivalstva ter sistemov učenja; pravica do učenja v materinem jeziku naj bo spoštovana in uresničevana. Pred izobraževanjem odraslih je neposreden izziv - ohraniti in dokumentirati ustno modrost manjšinskih skupin, avtohtonega in nomadskega prebivalstva. V zameno bi medkulturno izobraževanje moralo spodbujati učenje med različnimi kulturami in o njih, v podporo miru, človekovim pravicam, temeljnim svoboščinam, demokraciji, pravici, svobodi, sožitju in različnosti.

16 Zdravje. Zdravje je temeljna človekova pravica. Vlaganje v izobraževanje je naložba v zdravje. Vseživljenjsko učenje lahko pomembno pripomore k pospeševanju zdravja in preprečevanju bolezni. Izobraževanje odraslih ponuja pomembne priložnosti za zagotavljanje primerne, pravičnega in obnovljivega dostopa do znanja o zdravju.

17 Obnavljanje okolja. Izobraževanje za obnavljanje okolja naj bi bil vseživljenjski učni proces, ki priznava, da so ekološki problemi povezani z gospodarskimi, političnimi in kulturnimi okoliščinami. Prihodnosti ne moremo doseči, ne da bi razmišljali o odnosih med problemi okolja in zdajšnjimi razvojnimi paradigmi. Izobraževanje odraslih ima lahko pomembno vlogo pri ozaveščanju in mobilizaciji skupnosti in politikov pri sprejemanju aktivnosti za obnovljiv razvoj okolja.

18 Izobraževanje avtohtonega prebivalstva in kultura. Avtohtona in nomadska ljudstva imajo pravico do dostopa na vse ravni in v vse oblike izobraževanja, ki jih zagotavlja država. Vendar pa jim ne sme biti krataka pravica, da uživajo v svoji kulturi ali uporabljajo svoj jezik. Izobraževanje za avtohtono in nomadsko prebivalstvo naj bi bilo jezikovno in kulturno primerno njihovim potrebam in naj bi pospeševalo dostopnost do nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja.

- 19 Sprememba ekonomije.** Globalizacija, spremembe v vzorcih proizvodnje, rastoča brezposelnost in težave pri zagotavljanju varnega preživljanja zahtevajo dejavnejšo politiko na področju dela in povečano vlaganje v razvoj potrebnih spretnosti, da bi zagotovili moškim in ženskam sodelovanje na trgu dela in v dejavnostih, ki prinašajo prihodek.
- 20 Dostop do informacij.** Razvoj novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij prinaša nova tveganja, tudi družbeno in poklicno izključenost skupin posameznikov ali celo podjetij, ki se ne bodo sposobna prilagoditi tem okoliščinam. Ena izmed vlog izobraževanja odraslih v prihodnosti naj bi torej bila, da omeji tveganje take izključitve, tako da informacijska družba na človeško razsežnost ne bo pozabila.
- 21 Staranje prebivalstva.** Dandanes je na svetu, v primerjavi z vsem prebivalstvom, več starejših ljudi, kot jih je bilo kdaj koli. Delež se še povečuje. In vendar imajo starejši odrasli veliko tega, kar lahko pripomore k družbenemu razvoju. Zato je pomembno, da imajo priložnost, da se učijo v enakih razmerah in sebi primerno. Njihove spretnosti in sposobnosti bi bilo treba spoznati in priznati, vrednotiti in uporabljati.
- 22** V skladu z ugotovitvami iz Salamance bi morali pospeševati integracijo in dostopnost do učenja za ljudi s posebnimi potrebami. Ti ljudje imajo pravico do enakih učnih priložnosti, takih, ki priznavajo njihove izobraževalne cilje in potrebe ter se nanje odzivajo, primerna učna tehnologija pa ustreza njihovim posebnim učnim potrebam.
- 23** Nujno moramo delovati, da bomo povečali in zagotovili nacionalna in mednarodna vlaganja v učenje mladine in odraslih. V to moramo usmerjati tudi zasebne vire in vire skupnosti. Temu je posvečen Akcijski načrt, ki smo ga sprejeli.

24 Unesco, kot vodilno agencijo Združenih narodov na področju izobraževanja pozivamo, naj vodi pospeševanje izobraževanja odraslih kot integralnega dela sistema učenja in mobilizira vse partnerje, posebno tiste v okviru sistema Združenih narodov, da podpro uresničevanje Akcijskega načrta za prihodnost in dajo prednost uveljavljanju tega ter zagotovijo pomoč, ki je potrebna, da se okrepi mednarodno sodelovanje in koordinacija.

25 Unesco pozivamo, da opogumlja države članice za sprejem politike in zakonodaje, ki bosta pri pripravi izobraževalnih programov upoštevali, kaj potrebujejo ljudje s posebnimi potrebami, prav tako pa bosta občutljivi za kulturne, jezikovne in ekonomske razlikosti ter razlike med spoloma.

26 Slovesno izjavljamo, da bomo vsi udeleženi skrbno spremljali vpeljevanje te Deklaracije in Akcijskega načrta za prihodnost, upoštevali odgovornosti posameznega dokumenta ter njuno dopolnjevanje in prepletanje. Odločeni smo zagotoviti, da bo postalo vseživljenjsko učenje pomembna resničnost v zgodnjem enaindvajsetem stoletju. S tem ciljem se posvečamo pospeševanju kulture učenja z gibanjem „uro učenja na dan“ in razvijanjem Tedna učenja odraslih Združenih narodov.

27 Zbrani v Hamburgu, smo prepričani, da je učenje odraslih potrebno, in obljubljam, da bomo vsem moškim in ženskam zagotovili priložnost, da se učijo vse življenje. S tem ciljem bomo kovali zaveznitva, se mobilizirali in delili vire, da bo učenje za odrasle veselje, sredstvo, pravica in skupna odgovornost.

AKCIJSKI NAČRT
ZA PRIHODNOST

AKCIJSKI NAČRT ZA PRIHODNOST

- 1** Akcijski načrt podrobneje določa nove obveznosti za razvoj učenja odraslih, ki jih opredeljuje Hamburška deklaracija o učenju odraslih.
- 2** Načrt se osredotoča na skupne zadeve, s katerimi se sooča človeštvo na pragu enaindvajsetega stoletja in na pomembno vlogo, ki jo bo imelo učenje odraslih pri usposabljanju moških in žensk vseh starosti, da se bodo z znanjem, pogumom in ustvarjalnostjo soočili z najresnejšimi izzivi.
- 3** Razvoj učenja odraslih zahteva sodelovanje med oddelki vlad, medvladnimi in nevladnimi organizacijami, delodajalci in sindikati, univerzami in raziskovalnimi inštituti in središči, javnimi občili, civilno družbo in združenji na lokalni ravni, med izobraževalci odraslih in samimi odraslimi učenci.
- 4** Globalna in tudi lokalna raven se temeljito spreminjata. Spremembe so vidne v globalizaciji gospodarskih sistemov, hitrem razvoju znanosti in tehnologije, v starostni sestavi in mobilnosti prebivalstva ter v pojavu družb, ki temeljijo na informacijski tehnologiji in znanju. Svet doživlja tudi pomembne spremembe v vzorcih dela in brezposelnosti, čedalje hujši ekološki krizi in napetostih med družbenimi skupinami, ki temeljijo na kulturi, etničnosti, vlogi spolov, veri in prihodku. Ti trendi se odražajo v izobraževanju, kjer si, odgovorni za izjemno zahtevne izobraževalne sisteme prizadevajo, da bi, navadno z manj denarja, obvladovali nove izzive in zahteve.
- 5** V tem desetletju se je veliko konferenc osredotočalo na bistvene mednarodne probleme. Začelo se je s svetovno konferenco o izobraževanju za vse: kako se odzivati na temeljne učne potrebe (Jomtien, Tajska, 1990), nadaljevalo pa s konferenco Združenih narodov o okolju in razvoju (Rio de Janiero, 1992), svetovno konferenco o človekovih pravi-

cah (Dunaj, 1993), mednarodno konferenco o prebivalstvu in razvoju (Kairo, 1994), svetovnim vrhom o socialnem razvoju (Kopenhagen, 1995), četrto svetovno konferenco o ženskah (Peking, 1995), konferenco Združenih narodov o bivalnem okolju (Habitat II, Istanbul, 1996) in končalo z zadnjo, s svetovnim vrhom o prehrani (Rim, 1996). Na vseh teh konferencah so se svetovni voditelji usmerjali k izobraževanju, ki naj bi sprostito zmožnosti in ustvarjalnost državljanov. Menili so, da je izobraževanje bistvena prvina v strategiji, ki bo ohranjala obnovljive razvojne procese.

6 Istočasno se je spreminjalo tudi izobraževanje. Unesco je imel že od ustanovitve pionirsko vlogo v snovanju izobraževanja odraslih kot bistvene sestavine vsakega izobraževalnega sistema in razvoja, usmerjenega k človeku. Zdaj delujejo na tem področju številne organizacije, in mnoge od njih sodelujejo na konferenci v Hamburgu.

7 Prvi mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih (Elsinore, Danska, 1949) so sledile konference v Montrealu (1969), Tokiu (1972) in Parizu (1985). Ob tem naj spomnimo še na dva pomembna mejnika - poročilo mednarodne komisije iz leta 1972, ki jo je vodil Edgar Faure, o razvoju izobraževanja, Učiti biti: Svet izobraževanja danes in jutri, in znano priporočilo Unesca iz leta 1976 o razvoju izobraževanja odraslih, kjer je zamisel o bistveni vlogi izobraževanja odraslih „kot tvorne sestavine vseživljenjskega izobraževanja in učenja“.

8 V dvanajstih letih, ki so minila od Pariške deklaracije, je človeštvo izkusilo velike spremembe, ki so nastale zaradi procesov globalizacije in tehnološkega napredka. Temu se je pridružila še nova mednarodna ureditev, vse pa je vodilo v daljnosežne spremembe na političnem, kulturnem in gospodarskem področju.

9

Četrto stoletja po „Učiti biti“, je Mednarodna komisija o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, ki ji je predsedoval Jacques Delors, zapisala, da „je koncept učenja vse življenje tisti ključ, ki daje dostop do enaindvajsetega stoletja. Ta presega tradicionalno razlikovanje med začetnim in nadaljevalnim izobraževanjem. Povezuje se z nekim drugim konceptom, konceptom učeče se družbe, kjer vsaka stvar ponuja priložnost za učenje in kjer vsakdo izpopolnjuje svoje potenciale“. Poročilo komisije Učenje: skriti zaklad, poudarja pomembnost štirih stebrov izobraževanja: učiti se, da bi vedeli; učiti se, da bi znali delati; učiti se, da bi znali živeti skupaj in učiti se biti. Kot je navedeno v Hamburški deklaraciji se je učenje odraslih razraslo tako v širino kakor v globino, postalo je zahteva na delovnem mestu, doma in v skupnosti, kjer si moški in ženske na vsakem koraku življenja prizadevajo ustvarjati novo resničnost. Izobraževanje odraslih ima pomembno in posebno vlogo pri pripravi žensk in moških na to, da se lahko ustvarjalno odzivajo na zahteve nenehno se spreminjajočega sveta in pri zagotavljanju učenja, ki priznava pravice in odgovornosti odraslega in skupnosti.

10

Širok in zahteven spekter učenja odraslih smo v Hamburgu pretehtali ob desetih temah:

Učenje odraslih in demokracija: izzivi enaindvajsetega stoletja,

Izboljševanje možnosti in kakovosti učenja odraslih,

Zagotavljanje splošne pravice do pismenosti in temeljnega izobraževanja,

Učenje odraslih, enakopravnost med spoloma in pravičnost, oza-veščanje žensk,

Učenje odraslih in spreminjajoči se svet dela,

Učenje odraslih povezano z okoljem, zdravjem in prebivalstvom,

Učenje odraslih, kultura, javna občila in nove informacijske tehnologije,

Učenje odraslih za vse: pravice in pričakovanja različnih skupin,

Ekonomika učenja odraslih,

Pospeševanje mednarodnega sodelovanja in solidarnosti.

1. TEMA: UČENJE ODRASLIH IN DEMOKRACIJA: IZZIVI ENAINDVAJSETEGA STOLETJA

- 11** *Izzivi enaindvajsetega stoletja zahtevajo ustvarjalnost ter zmožnost in sposobnost državljanov vseh starosti za odpravljanje revščine, utrjevanje demokratičnih procesov, krepitev in varovanje človekovih pravic, pospeševanje kulture miru, spodbujanje aktivnega državljanstva, krepitev vloge civilne družbe, zagotavljanje enakopravnosti med spoloma in pravičnosti, pospeševanje ozaveščanja žensk, priznavanje kulturne različnosti (tudi rabe jezika ter pospeševanje pravice in enakopravnosti za manjšine in avtohtono prebivalstvo) ter nova partnerstva med državo in civilno družbo. Za okrepitev demokracije je nujno spodbujati učna okolja, kjer bi se okrepilo sodelovanje državljanov, ustvarile možnosti za pospeševanje produktivnosti ljudi in, kjer bi se lahko uko-
reninila kultura miru in pravičnosti.*

Zavezuje se za:

12 Doseganje večjega sodelovanja skupnosti:

- a** s pospeševanjem aktivnega državljanstva in izboljševanjem participativne demokracije zato, da bi ustvarili učeče se skupnosti;
- b** s pospeševanjem in razvijanjem vodstvenih sposobnosti med odraslimi, posebno med ženskami, da bi jih tako usposobili za sodelovanje v institucijah države, tržne in civilne družbe.

13 Zviševanje zavesti o predsodkih in diskriminaciji v družbi:

- a** z zagotavljanjem legitimne pravice ljudem do samoodločbe in proste izbire načina življenja;

b s sprejetjem ukrepov, ki bodo odpravili diskriminacijo v izobraževanju na vseh ravneh, ki temelji na spolu, rasi, jeziku, veri, nacionalni ali etnični pripadnosti, prizadetosti ali kateri drugi obliki diskriminacije;

c z razvijanjem izobraževalnih programov, ki bodo pomagali moškim in ženskam, da bodo razumeli odnose med spoloma in človekovo spolnost v vseh njihovih razsežnostih;

č s priznavanjem in potrjevanjem pravice do izobraževanja žensk, avtohtonemu in nomadskemu prebivalstvu in manjšinam ter z zagotavljanjem pravične zastopanosti pri pripravi in sprejemanju odločitev ter s podpiranjem izdajanja učnega gradiva v jeziku lokalnih in avtohtonih skupnosti;

d s priznavanjem, da ima vse avtohtono in nomadsko prebivalstvo pravico do vseh ravni in oblik državnega izobraževanja in, da ima pravico uživati v svoji kulturi in uporabljati svoj jezik. Izobraževanje teh prebivalcev bi moralo biti jezikovno in kulturno primerno njihovim potrebam. Skupno delo in izobraževanje bi morala pospeševati dostop do nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja. Naučiti bi se morali spoštovati in ceniti medsebojne razlike zato, da bi lahko vsem članom družbe zagotovili skupno prihodnost.

14 Pospeševanje večjega priznavanja, sodelovanja in odgovornosti nevladnih organizacij in skupin v lokalnih skupnostih:

a s priznavanjem vloge, ki jo imajo nevladne organizacije pri zviševanju zavesti in ozaveščanju ljudi in je bistvena za demokracijo, mir in razvoj;

b s priznavanjem in primernim financiranjem naraščajoče vloge nevladnih organizacij in skupin v lokalnih skupnostih pri zagotavljanju

priložnosti za izobraževanje odraslih na vseh področjih in pri doseganju tistih najbolj potrebnih ter za njihov prispevek k aktivni civilni družbi.

15 Pospeševanje kulture miru, medkulturnega dialoga in človekovih pravic:

a z usposabljanjem državljanov, da poravnavajo nesoglasja razumno, nenasilno in ustvarjalno, z izobraževanjem za mir za vse, mirovnim novinarstvom in mirovno kulturo kot njihovo pomembno sestavino;

b s krepitvijo izobraževalne razsežnosti človekovih pravic v ponudbi formalnega in neformalnega učenja odraslih na lokalni, nacionalni, regionalni in svetovni ravni.

2. TEMA: IZBOLJŠEVANJE MOŽNOSTI IN KAKOVOSTI UČENJA ODRASLIH

16 *Četudi se povečuje povpraševanje po izobraževanju odraslih in doživljamo eksplozijo informacij, se povečujejo tudi razlike med tistimi, ki imajo dostop do vsega tega, in tistimi, ki ga nimajo. Zatorej je treba to polarnost, ki krepi obstoječe neenakosti odpraviti tako, da za odrasle ustvarjamo učne programe in okolja za vseživljenjsko učenje, ki lahko pomagajo spremeniti prevladujoče težnje. Kako lahko izboljšamo razmere za učenje odraslih? Kako naj bi odpravili neprimerno ponudbo? Kakšne ukrepe in reforme moramo sprejeti, da bi postalo učenje dostopnejše, primernejše, bolj kakovostno, različnosti spoštovane in upoštevane ter poprejšnje učenje priznано?*

Zavezujemo se za:

17 Ustvarjanje možnosti za izražanje potreb ljudi po učenju:

a s sprejetjem zakonodaje in drugih primernih ukrepov, ki bodo priznavali pravico do učenja vsem odraslim, s predlaganjem širše vizi-je učenja odraslih in pospeševanjem koordinacije med različnimi de-javniki;

b možnostjo, da ljudje izražajo potrebe po učenju v svoji kulturi in jeziku;

c z ustvarjanjem javnih informacijskih in svetovalnih služb in z raz-vijanjem metod za ugotavljanje in potrjevanje predhodnih izkušenj in učenja;

č z razvijanjem strategij, ki bodo razširile ugodnosti učenja odraslih vsem, ki so zdaj izključeni in, ki bodo pomagale odraslim, da se bo-do poučeni o učnih poteh odločali za tiste, ki najbolj ustrezajo njihovi-m hotenjem;

d pospeševanjem kulture učenja z gibanjem „ura učenja na dan“;

e z zavedanjem, kako pomembna sta mednarodni dan žena (8. marec) in mednarodni dan pismenosti (8. september), s podeljevanjem mednarodne nagrade za pismenost za pospeševanje učenja odraslih ter z razvojem Tedna učenja odraslih v sklopu Združenih narodov.

18

Zagotavljanje dostopnosti in kakovosti:

a s sprejetjem zakonodaje, politike in mehanizmov sodelovanja z vsemi partnerji, ki bodo olajšali dostopnost, omogočali udeležbo odraslih v formalnem izobraževanju, v izobraževanju na delu in v skupnosti ter bodo podpirali in širili programe na kmetijska in težko dostopna območja;

b z razvijanjem vsestranske politike, ki bo upoštevala, kako pomembno je učenje za okolje;

c z izboljšanjem kakovosti in zagotavljanjem primernih vsebin v izobraževanju odraslih, ob sodelovanju učencev pri pripravi programov;

č s pospeševanjem sodelovanja med učnimi pobudami v učenju odraslih, ki zadevajo različne institucije in sektorje dejavnosti.

19 Odpiranje šol, kolidžev in univerz odraslim učencem:

a z zahtevo, da so institucije formalnega izobraževanja od osnovne stopnje naprej, pripravljene odpreti svoja vrata odraslim učencem - moškim in ženskam - in prilagoditi svoje programe in učne razmere tako, da bodo ustrezali njihovim potrebam;

b z razvijanjem mehanizmov za priznavanje učnih dosežkov, ki so nastajali v različnih okoliščinah, in z zagotavljanjem prenosljivosti teh dosežkov znotraj institucij ter med institucijami, sektorji in državami;

c z ustanavljanjem skupnih univerzitetnih/skupnostnih raziskovalnih in izobraževalnih partnerstev in s tem, da bomo pripeljali univerzitetne storitve v skupine zunaj univerze;

č z meddisciplinarnim raziskovanjem vseh vidikov izobraževanja in učenja odraslih ob sodelovanju odraslih učencev;

d z ustvarjanjem priložnosti za učenje odraslih na fleksibilen, odprt in ustvarjalen način ter ob upoštevanju posebnosti življenja žensk in moških;

e z zagotavljanjem sistematičnega nadaljevalnega izobraževanja za izobraževalce odraslih;

f s pozivom svetovni konferenci o visokošolskem izobraževanju (Pariz, 1998), da pospešeno spreminja institucije post-sekundarnega izobraževanja v institucije za vseživljenjsko učenje in skladno temu, tudi ponovno definira vlogo univerz.

20 Izboljševanje možnosti za strokovni razvoj izobraževalcev odraslih:

a s politiko in ukrepi za boljšo izbiro, začetno izobraževanje in usposabljanje na delu, za boljše delovne razmere in nadomestila osebju, ki uči v programih izobraževanja mladine in odraslih zato, da bi zagotovili kakovost in trajnost njihovega znanja, pa tudi kakovostno vsebino in metodologijo usposabljanja;

b z razvojem inovativnih metod poučevanja in učenja v nadaljevalnem strokovnem izobraževanju z vključevanjem interaktivnih tehnologij in metod ter sodelovanjem in povezovanjem delovnih izkušenj in usposabljanja;

c s pospeševanjem informacijskih in dokumentacijskih storitev, ki bodo vsem zagotavljale dostop in odražale kulturne razliknosti.

21 Izboljšanje relevantnosti začetnega izobraževanja v perspektivi vseživljenjskega učenja:

z odpravljanjem ovir med neformalnim in formalnim izobraževanjem in zagotavljanjem priložnosti mladim odraslim, da se bodo lahko izobraževali tudi po začetnem izobraževanju.

22 Pospeševanje raziskovanja in študija učenja odraslih, usmerjenega v politiko in akcijo:

a s pospeševanjem nacionalnega in mednarodnega študija učencev, programov, metod in institucij izobraževanja odraslih in s podpi-

ranjem vrednotenja ponudbe izobraževanja odraslih in udeležbe letih v izobraževanju, posebno v povezavi s potrebami vseh skupin družbe;

b z rednim zagotavljanjem indikatorjev izobraževanja odraslih Unescu in drugim multilateralnim ustanovam, s spremljanjem dejavnosti izobraževanja odraslih in udeležbe v izobraževanju, ter s pozivom Unescu, naj podpira države članice pri takih dejavnostih;

c z razvijanjem in bogatenjem sposobnosti za raziskovanje in širjenje znanja tako, da bomo spodbujali nacionalno in mednarodno izmenjavo informacij, inovativnih modelov in najboljše prakse.

23

Priznavanje nove vloge države in socialnih partnerjev:

a z zagotavljanjem tega, da vsi partnerji priznajo medsebojno odgovornost za oblikovanje podpornih statutarne določil za zagotavljanje dostopnosti in enakopravnosti, za postavitev mehanizmov spremljanja in usklajevanja in zagotovitev strokovne podpore javnim delavcem, raziskovalcem in učencem s pomočjo različnih omrežij;

b z ustvarjanjem potrebne finančne, administrativne in upravne podpore, z utrjevanjem mehanizmov za medsektorske in medoddelčne povezave in z udeležbo organizacij civilne družbe kot dopolnila delu vlad; le-te naj bi organizacije civilne družbe primerno financirale in podprle njihove dejavnosti;

c s pozivom Unescu, naj nadaljuje politiko ustvarjanja partnerstev med vsemi sektorji izobraževanja odraslih.

3. TEMA: ZAGOTAVLJANJE SPLOŠNE PRAVICE DO PISME- NOSTI IN TEMELJNEGA IZOBRAŽEVANJA

24

Dandanes je tudi v najbogatejših državah skoraj 1.000 milijonov ljudi, ki še ne obvladajo pisanja, in milijone takih, ki te spretnosti niso mogli obdržati. Povsod po svetu bi morala biti pismenost vstopnica za večjo udeležbo v družbenem, kulturnem, političnem in gospodarskem življenju. Pismenost mora ustrezati družbenogospodarskim in kulturnim razmeram ljudi. Posameznikom omogoča, da učinkovito delujejo v njihovih družbah, jih soustvarjajo in oblikujejo. Je proces, v katerem skupnosti uresničujejo svoje kulturne in družbene spremembe. Upoštevati mora potrebe žensk in moških ter ene in druge usposablja, da bodo razumeli povezave med osebnostjo, lokalno in svetovno resničnostjo.

Zavezuje se za:

25

Povezovanje pismenosti z družbenimi, kulturnimi in gospodarskimi razvojnimi težnjami učencev:

a s poudarjanjem, kako pomembna je pismenost za človekove pravice, participativno državljanstvo, za družbeno in gospodarsko enakopravnost in kulturno identiteto;

b z zmanjšanjem stopnje ženske nepismenosti do leta 2000 na vsaj polovico tiste iz leta 1990. Pri tem bo posebna pozornost namenjena ljudem s kmetijskih območij, migrantom in osebam s posebnimi potrebami, avtohtonemu prebivalstvu, manjšinam, ženskam in ženskam s posebnimi potrebami;

c s spodbujanjem ustvarjalne rabe pismenosti;

č z zamenjavo ozkega pojmovanja pismenosti z učenjem, ki sledi

družbenim, gospodarskim in političnim potrebam ter daje izraza novim oblikam državljanstva;

d z integracijo pismenosti in drugih oblik učenja ter temeljnih spretnosti v vse primerne razvojne projekte, posebno take, ki bodo povezani z zdravjem in okoljem, ter s spodbujanjem organizacij in družbenih gibanj pri pospeševanju lastnega učenja in razvojnih iniciativ;

e z vpeljavo Desetletja afriške pismenosti za vse, Paola Freira, v začetku leta 1998, da bi ustvarili izobražene družbe, ki bodo ustrezale različnim kulturnim tradicijam. V ta namen naj bi ustanovili posebne sklade iz javnih in iz zasebnih virov.

26

Izboljšanje kakovosti programov opismenjevanja z razvijanjem povezav s tradicionalnim znanjem in kulturami ter znanjem in kulturo manjšin:

a z izboljšanjem učnih procesov s strategijami, usmerjenimi v učenca; z upoštevanjem različnosti kultur in jezikov; s sodelovanjem učencev pri pripravi učnega gradiva; z medgeneracijskimi učnimi procesi in uporabo lokalnih jezikov, avtohtonega znanja in primernih tehnologij;

b z izboljšanjem kakovosti in učinkovitosti programov opismenjevanja tako, da jih bomo močneje povezali z drugimi področji, kot so: zdravje, pravo, razvoj mest in vasi; s temeljnim in aplikativnim raziskovanjem; z evalvacijami in ocenjevanjem; z uporabo primernih tehnologij, ki bodo podpirale učitelje in učence; z zbiranjem in širjenjem najboljših praks; z učinkovitim obveščanjem drugih raziskovalcev, izobraževalcev in politikov o rezultatih raziskovalnega dela ter z uporabo zdajšnjih in/ali novih centrov opismenjevanja;

c z izboljšanjem usposabljanja osebja za delo v opismenjevanju, pri čemer bo namenjena večja pozornost zanimanju za osebne dosežke, delovne razmere in strokovni položaj izobraževalcev v programih opismenjevanja; z nenehno podporo osebnostnemu razvoju; izboljšanim ozaveščanjem in komunikacijo v sklopu programov opismenjevanja; s posebno pozornostjo, namenjeno usposabljanju žensk, ki sestavljajo v mnogih okoljih večji del izobraževalcev odraslih;

č s pripravo mednarodnega programa za razvoj spremljanja opismenjevanja, sistemov evalvacije in poročanja, ki bodo pospeševali vstop in sodelovanje skupnosti pri izboljšanju programa na mednarodni, regionalni in nacionalni ravni in z ustanovitvijo svetovne informacijske baze za pospeševanje politike in upravljanje, ter izboljševanja kakovosti, učinkovitosti in trajnosti takih prizadevanj;

d s tem, da se bo javnost bolj zavedala pomena opismenjevanja in opismenjevanje podprla, namenila več pozornosti oviram pismenosti za vse in razvijanju boljšega razumevanja tega, kako je pismenost zasidrana v družbeni praksi;

e z aktiviranjem zadostnih finančnih in človeških virov za napredek pismenosti; z močno denarno udeležbo naj bi mednarodne organizacije, bilateralni uradi in nacionalne, regionalne in lokalne vlade pripomogle napredku pismenosti, pomagala pa naj bi tudi partnerstva, ki vključujejo institucije formalnega in neformalnega izobraževanja, prostovoljce, nevladne organizacije in zasebni sektor;

f z uporabo tradicionalnih sredstev in sodobne tehnologije za opismenjevanje tako v industrijsko razvitih deželah kakor v deželah v razvoju.

27 Obogatitev pismenega okolja:

a z bogatitvijo rabe pismenosti in njenim ohranjanjem, z nastajanjem in širjenjem ustreznega tiskanega gradiva s primernimi temami, napisanega s poslušom za odnose med spoloma in ob pomoči učencev;

b s sodelovanjem z založniki in tiskarji, da bodo prilagodili obstoječa besedila in jih spremenili tako, da bodo dostopna in razumljiva novim bralcem (npr. tisk, pravni dokumenti, romanopisje ipd.);

c z ustvarjanjem omrežij za menjavo in širjenje besedil, nastalih v okoljih, ki neposredno odražajo znanje in prakso skupnosti.

4. TEMA: UČENJE ODRASLIH, ENAKOPRAVNOST MED SPOLOMA IN PRAVIČNOST, OZAVEŠČANJE ŽENSK

28 *Enakost priložnosti v vseh vidikih izobraževanja je bistvena in tista, ki lahko ženskam vseh starosti omogoči kar največji prispevek k družbi in k urejanju mnogoterih problemov človeštva. Ženskam, ujetim v družbeno osamitev, je odtegnjen dostop do znanja in informacij, so odtujene procesom sprejemanja odločitev v družini, skupnosti in družbi na splošno, in imajo kaj malo nadzora nad svojimi telesi in življenji. Že bitka za preživetje ovira revne ženske pri izobraževanju. V izobraževalnem procesu je torej treba govoriti o zadržkih, ki preprečujejo ženskam dostop do intelektualnih virov in jih ovirajo, da bi postale dejavne kot partnerke v procesih družbene preobrazbe. Sporočilo enakopravnosti in enake dostopnosti ne sme biti omejeno samo na programe, ki so namenjeni ženskam. Izobraževanje naj pripomore, da se bodo ženske zavedele, da se morajo organizirati zato, da bodo spremenile svoj položaj in razvile svoje zmožnosti; le tako jim bodo lahko postale dostopne strukture formalne moči in procesi sprejemanja odločitev tako v zasebnem področju kakor tudi v javnosti.*

Zavezujemo se za:

29 Pospeševanje ozaveščanja žensk in za enakost med spoloma z učenjem odraslih:

- a** z zavedanjem, da se ženske in deklice še vedno soočajo z ne-nehno marginalizacijo, da jim preprečujejo dostop do izobraževanja, da nimajo enakih priložnosti za kakovostno izobraževanje na vseh ravneh in z odpravljanjem le-tega;
- b** z zagotavljanjem, da bo vsem ženskam in moškim zagotovljena izobrazba, ki bo ustrezala njihovim temeljnim potrebam in pripomogla k zagotavljanju človekovih pravic;
- c** z zviševanjem zavesti deklic in dečkov, žensk in moških, ki zavedajo razlike med spoloma in potrebo, da se ta neenaka razmerja spremenijo;
- č** z odpravljanjem razlik med spoloma v dostopnosti do vseh ravni in področij izobraževanja;
- d** z zagotavljanjem, da bosta politika in praksa uresničevali načelo enakopravne zastopanosti obeh spolov, še posebno na vodstvenih ravneh in tam, kjer se sprejemajo odločitve o izobraževalnih programih;
- e** z bojem proti nasilju doma in spolnemu nasilju tako, da bo zagotovljeno primerno izobraževanje za moške in tako obveščanje in svetovanje, ki bosta boljše usposobila ženske, da se bodo znale zavarovati pred takšnim nasiljem;
- f** z odpravljanjem ovir v dostopnosti do formalnega in neformalnega izobraževanja v primerih nosečnosti mladostnic in pri mladih materah;

g s pospeševanjem participativne pedagogike, ki bo upoštevala vprašanja enakopravnosti med spoloma, priznavala izkušnje vsakdanjega življenja žensk ter priznavala oboje, kognitivne in čustvene dosežke;

h z izobraževanjem moških in žensk, da bodo spoznali resne in nasprotujoče si vplive, ki jih ima politika globalizacije in strukturnega prilagajanja v vseh delih sveta, še posebno na ženske;

i s sprejetjem primerne zakonodaje, finančnih in gospodarskih ukrepov ter z uveljavljanjem družbene politike, ki bo zagotavljala uspešno udeležbo žensk v izobraževanju odraslih, tako da bodo odpravljene ovire in zagotovljeno prijazno učno okolje;

j s takim izobraževanjem moških in žensk, ki bo podpiralo delitev mnogoterih opravil in obveznosti;

k z opogumljanjem žensk, naj se organizirajo tako, da bodo pospeševale skupno identiteto in z ustanavljanjem ženskih organizacij, ki bodo vpeljevale spremembe;

l s pospeševanjem udeležbe žensk pri odločanju in v organih upravljanja.

5. TEMA: UČENJE ODRASLIH IN SPREMINJJOČI SE SVET DELA

30

Spreminjajoči se svet dela je večplastna resničnost, ki izredno vpliva na učenje odraslih in je z njim neposredno povezana. Globalizacija in nove tehnologije močno in čedalje bolj vplivajo na vse razsežnosti posameznega in kolektivnega življenja moških in žensk. Narašča zaskrbljenost zaradi negotovosti zaposlovanja in čedalje večje brezposelnosti.

V državah v razvoju ta skrb ne zadeva samo zaposlovanja, temveč tudi zagotavljanje preživetja za vse. Potrebne izboljšave v smislu produktivnosti in distribucije gospodarstva, kmetijstva in storitvenih dejavnosti zahtevajo povečane zmožnosti, razvoj novih spretnosti in sposobnost produktivnega prilagajanja nenehno spreminjajočim se potrebam zaposlovanja vse delovno življenje. Pravica do dela, priložnost za zaposlitev in odgovornost prispevati v vseh življenjskih obdobjih k razvoju in blaginji družbe so cilji, ki si jih mora postaviti tudi učenje odraslih.

Zavezuje se za:

31 Pospeševanje pravice do dela in pravice do učenja odraslih, povezanega z delom:

- a** s priznavanjem pravice do dela in preživetja za vse in s pospeševanjem, z novo solidarnostjo, raznovrstnih modelov zaposlovanja in priznavanja produktivnih dejavnosti;
- b** z zagotavljanjem, da bo izobraževanje odraslih, povezano z delom, pripomoglo k posebnim zmožnostim in spretnostim za vstop na trg dela in za poklicno mobilnost, ter izboljšalo zmožnost posameznikov za sodelovanje v raznovrstnih modelih zaposlovanja;
- c** s pospeševanjem partnerstev med delodajalci in delojemalci;
- č** z zagotavljanjem, da bodo znanje in spretnosti, pridobljene na neformalne načine, polnovredno priznane;
- d** s poudarjanjem vloge poklicnega izobraževanja in usposabljanja odraslih v vseživljenjskem učenju;

e z integracijo analitičnega in kritičnega pogleda na svet ekonomije in načina, kako ta svet deluje, v procese priložnostnega in neformalnega izobraževanja odraslih.

32 Zagotavljanje dostopnosti do učenja, povezanega z delom, različnim ciljnim skupinam:

a s spodbujanjem delodajalcev, da podpirajo in pospešujejo pismenost na delovnem mestu;

b s tem, da bo izobraževanje odraslih, ki se nanaša na delo, upoštevalo potrebe samozaposlenih delavcev in delavcev v neformalni ekonomiji in zagotavljalo dostopnost do usposabljanja za ne-tradiciionalna dela in sektorje ženskam in migrantom;

c tako, da bodo programi izobraževanja odraslih, povezani z delom, obravnavali enakopravnost med spoloma, razlike v starosti in izkušnjah, varnost pri delu in varovanje zdravja, varstvo pred nepošteno obravnavo in spolnim nadlegovanjem, pa tudi ohranjanje okolja in primerno upravljanje naravnih virov;

č z bogatitvijo učnega okolja na delovnem mestu in s ponudbo gibkih individualnih in skupnih učnih dejavnosti in primernih storitev za delavce.

33 Raznolikosti učnih vsebin v povezavi z delom:

a z upoštevanjem ciljev, neločljivo povezanih s kmetijstvom, upravljanjem naravnih virov in neoporečnostjo hrane;

b z včlenjevanjem tistih prvin v izobraževanje, ki so povezane s kmetijskimi pospeševalnimi službami, državljskimi pravicami, organi-

zacijskim združevanjem, upravljanjem naravnih virov, neoporečnostjo hrane in reprodukcijo zdravja;

c s spodbujanjem podjetništva z izobraževanjem odraslih;

č s pospeševanjem pristopov, ki upoštevajo razlike med spoloma in bodo odgovarjali potrebam žensk v kmetijstvu, industriji in storitvenih dejavnostih in ki bodo bogatili njihove zmožnosti za prenašanje znanja na vsa ta področja in za urejanje problemov.

6. TEMA: UČENJE ODRASLIH, POVEZANO Z OKOLJEM, ZDRAVJEM IN PREBIVALSTVOM

34 *Okolje, zdravje, prebivalstvo, prehrana in neoporečnost hrane so dejavniki, medsebojno povezani v obnovljivem razvoju. Vsak izmed njih je sam po sebi zamotan problem. Skrb za okolje z nadziranjem onesnaževanja, preprečevanjem erozije zemlje in preudarno upravljanje naravnih virov neposredno vpliva na zdravje prebivalstva, prehrano in blaginjo, to pa povratno vpliva na rast prebivalstva in hrano, ki je na razpolago. Vsi ti problemi so del širšega iskanja obnovljivega razvoja, ki pa ga ne moremo doseči, če ne bomo namenili izredne pozornosti izobraževanju, povezanem s problemi družine, reprodukcijskim ciklom in problemi prebivalstva kot: staranje, migracije, urbanizacija in medgeneracijski in družinski odnosi.*

Zavezujemo se za:

35 Pospeševanje zmožnosti in vključevanja civilne družbe pri obravnavi problemov okolja in razvoja:

a z izobraževanjem odraslih zato, da bi povečali sposobnost državljanov z različnih področij družbe za inovativne spodbude pri razvijanju programov, ki temeljijo na ekološko in družbeno uravnoteženem razvoju;

b s podpiranjem in uveljavljanjem programov izobraževanja odraslih, oblikovanih tako, da omogočajo ljudem učenje in sodelovanje s tistimi, ki sprejemajo odločitve o vprašanih okolja in razvoja, posebno kar zadeva spreminjanje vzorcev proizvodnje in porabe;

c z včlenjevanjem avtohtonega in tradicionalnega znanja o medsebojnem vplivanju človeških bitij in narave v programe učenja odraslih in s priznavanjem, da imajo manjšine in avtohtone skupnosti znanje in sposobnost za varovanje svojega okolja;

č z zagotavljanjem odgovornosti politike, ki zadeva okolje, prebivalstvo in razvoj;

d z vpetostjo problemov okolja in razvoja v vsa področja in v vse dele učenja odraslih in z razvojem okoljskega prijema v vseživljenjskem učenju.

36 Pospeševanje učenja odraslih v povezavi s problemi prebivalstva in družine:

z usposabljanjem ljudi, za uveljavljanje človekovih pravic, vključujoč pravico do reprodukcije in zdravja, in za razvijanje odgovornosti in skrbnosti.

37 Priznavanje odločilne vloge izobraževanju prebivalstva in pospeševanju zdravja pri ohranjanju in izboljševanju zdravja skupnosti in posameznikov:

a z razvijanjem in s krepitvijo udeležbe v zdravstvenem izobraževanju in s pospeševanjem programov, ki so namenjeni oza-veščanju ljudi, da ustvarjajo bolj zdravo okolje ter se zavzemajo za izboljšanje in večjo dostopnost zdravstvenih storitev;

b z zagotavljanjem dostopnosti do izobraževanja, ki omogoča izbiro reprodukcije in ozavešča ženske za premagovanje ovir, ki jim onemogočajo polno in enakopravno sodelovanje v razvoju osebnih, družbenih in gospodarskih priložnosti;

c z razvojem učnih vsebin, ki zadevajo prehrano, higieno, mentalno zdravje in zdravje ter tudi preprečevanje aidsa in drugih bolezni;

d z uporabo takih prijemov v učenju odraslih, ki bodo obogatili izobraževalno-informacijsko-komunikacijske strategije in ljudem omogočali, da bodo lahko uporabljali svoje izkušnje in znanje pri ocenjevanju stanja in izbiri mogočih poti delovanja.

38 **Zagotavljanje učnih programov kulturne in spolne vzgoje:**

a s širjenjem zdravstvenega izobraževanja za ženske in moške, da si bodo lahko delili odgovornost in širili znanje, ki zadeva zdravje reproduksijskih organov in otroško nego;

b z odpravo prakse, ki je škodljiva in nečloveška in ima za posledico kršitev pravice žensk do reprodukcije in spolnosti.

7. TEMA: UČENJE ODRASLIH, KULTURA, JAVNA OBČILA IN NOVE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

39 *Učenje odraslih je za odrasle učence pomembna priložnost, da sodelujejo v vseh kulturnih institucijah, množičnih obćilih in novih tehnologijah, zato da bi se lahko učinkovito interaktivno sporazumevali in dosegli razumevanje med ljudmi in kulturami. Spoštovanje posameznikov, njihovih kultur in njihovih skupnosti je temelj za dialog in graditev zaupanja, prav tako kot primerno in uravnoteženo učenje in usposabljanje. Treba se je posebej potruditi, da bi vsem kulturam in družbe-*

nim skupinam zagotovili dostop do komunikacijskih sredstev in udeležbo v njih, tako da bi lahko z vsemi delili svoje posebne poglede, kulturne izdelke in način življenja, ne pa samo sprejemali sporočila drugih kultur.

Zavezuje se za:

40

Razvoj večje sinergije med javnimi občili, novimi informacijskimi tehnologijami in učenjem odraslih:

- a** z okrepitvijo izobraževalne vloge javnih občil;
- b** z delom z javnimi občili, da bodo sprejemljivejši za potrebe učenja odraslih in z omogočanjem večjega sodelovanja pri razvijanju in vrednotenju medijev;
- c** s priznavanjem, da imajo javna občila bistveno vlogo pri omogočanju dostopa do učnih priložnosti skupinam, ki so iz takih priložnosti izločene ter s promocijskimi kampanjami za večjo udeležbo v učenju;
- č** s presojanjem razvoja in širjenjem nove tehnologije iz regionalnega, lokalnega in kulturnega zornega kota, ob upoštevanju opreme, ki je na voljo in tega, da je infrastruktura nesorazmerno razvita;
- d** z zagotavljanjem enakega dostopa do sistemov odprtega učenja in učenja na daljavo, javnih občil, novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij in z uporabo novih tehnologij pri preučevanju alternativnih poti učenja;
- e** s pospeševanjem medijskega izobraževanja in medijske vsebine, ki bo pomagala uporabnikom razviti kritično in primerno stališče do javnih občil;

f z usposabljanjem učiteljev in kulturnih delavcev za spodbujanje razvoja in uporabo primernih virov za učenje odraslih;

g s pospešenim širjenjem učnega gradiva na vse ravni, tako na regionalno kot tudi na svetovno raven.

41 **Pospoševanje pravične uporabe intelektualne lastnine:**

z revizijo založniških pravic in pravil patentiranja, da bi pospešili širjenje učnega gradiva, ob tem pa ohranili pravice avtorjev.

42 **Krepitev knjižnic in kulturnih ustanov:**

a z nadaljevanjem financiranja muzejev, knjižnic, gledališč, ekoloških parkov in drugih kulturnih institucij in s priznavanjem le-teh kot središč in virov učenja odraslih;

b s pospeševanjem ohranjanja in uporabe kulturne dediščine kot vira vseživljenjskega učenja in s podpiranjem razvoja metod in tehnik za okrepitev učenja o dediščini in kulturi.

8. TEMA: UČENJE ODRASLIH ZA VSE: PRAVICE IN PRIČAKOVANJA RAZLIČNIH SKUPIN:

43 *Pravica do izobraževanja je splošna pravica vseh ljudi. Čeprav se strinjamo, da mora biti učenje dostopno vsem odraslim, je v resnici še veliko skupin, ki so iz tega še zmeraj izločene, kakor: stari ljudje, migranti, Romi in drugi brez stalnega bivališča in/ali nomadska ljudstva, begunci, osebe s posebnimi potrebami in zaporniki. Te skupine bi morale imeti dostop do izobraževalnih programov, ki bi bili zasnovani na podlagi pedagogike, usmerjene k posamezniku. Ti programi bi ustrezali njihovim potrebam in jih usposabljali za sodelovanje v družbi. Vsi čla-*

ni skupnosti bi morali biti povabljeni k učenju odraslih, in kjer je potrebno, bi jim morali pomagati. To pomeni odzivati se na raznovrstne učne potrebe.

Zato se zavezuje za:

44

Ustvarjanje izobraževalnega okolja, ki bo podpiralo vse oblike učenja starejših ljudi:

- a** z zagotavljanjem dostopa starejšim ljudem do vseh storitev in ponudbe, ki podpirajo učenje in usposabljanje odraslih, in tako pospešujejo njihovo dejavno udeležbo v družbi;
- b** s tem, da bomo leto 1999, leto Združenih narodov namenjeno starejšim ljudem, uporabili za načrtovanje dejavnosti, ki bodo ponazarjale, kako lahko izobraževanje odraslih podpira vlogo starejših ljudi pri graditvi naših družb.

45

Zagotavljanje pravice udeležbe v izobraževanju odraslih migrantom, razseljenim osebam, beguncem in ljudem s posebnimi potrebami:

- a** z zagotavljanjem takih priložnosti za izobraževanje in usposabljanje migrantom in beguncem, ki pospešujejo njihovo politično, ekonomsko in družbeno udeležbo ter bogatijo njihove zmožnosti in teme-lje njihove kulture;
- b** z razvijanjem in vpeljevanjem programov za prebivalce držav gostiteljic oblikovanih tako, da bodo pospeševali razumevanje pravic in položaja migrantov, posebno med politiki, javnimi občili, strokovnjaki, predstavniki zakona, izobraževalci in socialnimi delavci;

c z zagotavljanjem, da se bodo odrasli Romi in druge nomadske skupine, ob upoštevanju njihovega načina življenja in jezika, znova lahko izobraževali in se usposabljali;

č z zagotavljanjem dostopa do programov izobraževanja odraslih in do učnih priložnosti odraslim s posebnimi potrebami in z željo, da bi Unesco in drugi njegovi uradi zagotovili prevajanje v jezik znakov in tako zagotovili popolno dostopnost do vseh njihovih srečanj in konferenc; želimo, da leta 1999 na pragu novega tisočletja, Unesco kot vodilna organizacija organizira konferenco o vseživljenjskem učenju za osebe s posebnimi potrebami.

46 Pospeševanje nadaljevalnih priložnosti ljudem s posebnimi potrebami in pospeševanje njihove integracije:

a tako, da bodo vse oblike učenja in usposabljanja dostopne ljudem s posebnimi potrebami in z zagotovilom, da bosta učenje in usposabljanje ustrezala njihovim potrebam;

b s pospeševanjem institucionalne politike, ki bo zagotavljala enak dostop, enake storitve in poklicne ter zaposlitvene priložnosti ljudem s posebnimi potrebami, ter primerno učno tehnologijo, prirejeno njihovim posebnim učnim potrebam.

47 Priznavanje pravice do učenja vsem zapornikom:

a z zagotavljanjem informacij vsem zapornikom o različnih ravneh izobraževanja in usposabljanja ter z zagotavljanjem dostopnosti dostopa do njih;

b z razvijanjem in vpeljevanjem izobraževalnih programov v zapore - pri tem naj bi sodelovali zaporniki, - da bi tako programi ustrezali

njihovim potrebam in učnim aspiracijam;

C tako, da bi nevladnim organizacijam, učiteljem in drugim izvajalcem izobraževalnih dejavnosti v zaporih olajšali delo in s tem omogočili zapornikom dostop do izobraževalnih institucij in tako spodbujali iniciative za povezovanje tečajev, ki potekajo v zaporih in zunaj njih.

9. TEMA: EKONOMIKA UČENJA ODRASLIH

48 *Zgodovina neprimernega financiranja, naraščajoče spoznanje o daljnosežnih koristih vlaganja v učenje odraslih, raznolikost vzorcev financiranja in število tistih, ki prispevajo sredstva, vloga multilateralnih organizacij, vpliv programov strukturnega prilagajanja in komercializacija izpeljave učenja odraslih so nekateri bistveni vidiki ekonomike učenja odraslih. Stroške učenja odraslih moramo vzporejati s koristmi, ki jih prinašajo povečane zmožnosti odraslih. Metode, ki jih uporabljamo v analizah stroškov, koristi in učinkovitosti naj bi odražale večkratni vpliv učenja odraslih na družbo. Izobraževanje odraslih pripomore k samozaupanju izobraževancev in njihovi osebni avtonomnosti, uveljavljanju temeljnih pravic in povečanju produktivnosti ter delovne učinkovitosti. Prav tako se pozitivno prenaša na višje ravni izobraževanja in na blaginjo prihodnjih generacij. Izobraževanje odraslih, ki pomeni razvoj človeka in učinkovito vlaganje vanj, bi moralo biti zavarovano pred pritiski strukturnih prilagajanj.*

Zavezuje se za:

49 **Izboljšanje financiranja izobraževanja odraslih:**

a s prispevanjem k financiranju izobraževanja odraslih s pomočjo bilateralnih in multilateralnih finančnih institucij v okviru partnerstva med različnimi ministrstvi in drugimi vladnimi organizacijami, nevladni-

mi organizacijami, zasebnim sektorjem, skupnostjo in udeleženci;

b z vlaganjem v izobraževanje, kakor je predlagala Mednarodna komisija o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, najmanj šest odstotkov (6%) bruto narodnega dohodka vsake države članice (BNP), in z dodelitvijo enakovrednega deleža v proračunu izobraževanja za izobraževanje odraslih;

c s predlogom, da vsak razvojni sektor (npr. kmetijstvo, zdravstvo, okolje) dodeli del proračuna za učenje odraslih, da bo vsak razvojni program v kmetijstvu, zdravstvu in okolju zajemal učenje odraslih in da bo vsako podjetje razumelo stroške izobraževanja in usposabljanja odraslih kot vlaganje v produktivnost;

č z vlaganjem enakovrednega deleža virov v izobraževanje žensk, da bi zagotovili njihovo udeležbo na vseh področjih učenja in znanja;

d s pospeševanjem ratifikacije in uveljavitve Konvencije 140 (1974) Mednarodne organizacije dela glede plačanega izobraževalnega dopusta;

e s spodbujanjem socialnih partnerjev k vpeljevanju izobraževanja odraslih v podjetjih, ki bo, npr. financirano iz deleža celotnega dohodka;

f s podpiranjem izobraževanja odraslih z različnimi ustvarjalnimi spodbudami iz skupnosti, ki bodo izhajale iz moči in sposobnosti vseh članov družbe;

g s preverjanjem možnosti za uresničitev predloga o pretvorbi tekočih dolgov najmanj razvitih dežel in dežel v razvoju, v sredstva za vlaganje v človekov razvoj ;

h s preučevanjem predloga za „upravičenost do vseživljenjskega učenja“, kakor je prikazan v poročilu Učenje: skriti zaklad.

10. TEMA: POSPEŠEVANJE MEDNARODNEGA SODELOVANJA IN SOLIDARNOSTI

50 *Mednarodno sodelovanje in solidarnost morata okrepiti nove vizije učenja odraslih, ki je oboje, celostno in medsektorsko, da bo zajelo vse vidike življenja ter vsa območja kulturne, družbene in gospodarske dejavnosti. Splošna deklaracija o človekovih pravicah mora biti temeljno vodilo pri pospeševanju mednarodnega sodelovanja, solidarnosti in kulture miru. Dialog, prispevek, posvetovanje in volja učiti se drug od drugega so temelji tega sodelovanja. Zajema naj tudi spoštovanje različnosti.*

Zavezuje se za:

51 Pripravo učenja odraslih kot sredstva za razvoj in uporabo virov v te namene.

a z ocenjevanjem vseh projektov sodelovanja glede na to, koliko ti pripomorejo k učenju odraslih ter človekovemu razvoju in kakšne prednosti dajejo krepitevi lokalnega znanja;

b s povečevanjem virov, znotraj izobraževalnega sektorja, namenjenih neposredno za izobraževanje odraslih, v državah v razvoju;

52 Krepitevi nacionalnega, regionalnega in globalnega sodelovanja, organizacij in omrežij na področju učenja odraslih:

a s pospeševanjem in krepitevijo sodelovanja med uradi in med področji;

b s podpiranjem obstoječih nacionalnih, regionalnih in globalnih omrežij izobraževanja odraslih s prispevanjem informacij, spretnosti in zmožnosti ter s promocijo dialoga na vseh ravneh;

c s spodbujanjem donatorskih agencij naj denarno pomagajo omrežjem, da bodo izobraževalci odraslih lahko sodelovali na lokalni, regionalni in globalni ravni;

č s spremljanjem in takim ravnanjem, da bi se izognili negativnim vplivom programov strukturnega prilagajanja in drugih politik (fiskalne, gospodarske, delovne, zdravstvene, industrijske) pri porazdeljevanju virov v izobraževalni sektor, in še posebej za izobraževanje odraslih;

d s pripravo nacionalnih in regionalnih poročil in z razpošiljanjem le-teh javnim in zasebnim ustanovam, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

53

Ustvarjanje okolja, ki bo vodilo k mednarodnemu sodelovanju:

a z zagotavljanjem večjih priložnosti za delavce v skupnosti in učence, da se bodo srečevali v skupinah, sestavljenih po načelu jug-jug in jug-sever in s krepitevijo omrežij usposabljanja, razporejenih po vseh regijah, da bi tako pripomogli k izboljšanju izobraževanja odraslih;

b z okrepitevijo mednarodnih omrežij, ki povezujejo različne dejavnike in socialne partnerje z nalogo, da spremljajo in ovrednotijo poglobljene politike izobraževanja;

c s podpiranjem mehanizmov, s katerimi bo mogoče pospeševati in zavarovati individualne in kolektivne pravice, ki zadevajo izobraževanje odraslih.

SPREMLJANJE

STRATEGIJA

- 54** Akcijski program za prihodnost, ki izhaja iz Pete mednarodne konference o izobraževanju odraslih, bi moral izpolnjevati priporočila, ki so jih sprejele vse glavne konference Združenih narodov, posebno še dimenzijo spola.
- 55** Ob upoštevanju izjemno decentralizirane narave učenja odraslih in čedalje številnejših raznolikih partnerjev, bi morala biti tudi strategija in mehanizem spremljanja zelo gibka. Zaradi ekonomskih razlogov in zaradi učinkovitosti bi to moralo temeljiti na zdajšnjih institucijah, strukturah in omrežjih. Cilj naj bi bil, usposobiti obstoječe vire, jih pripraviti za ta proces, za koordinacijo in spremljanje in jih narediti učinkovitejše, ne pa jih podvajati.
- 56** Bistveno je, da vsi partnerji, ki sodelujejo na konferenci, prevzamejo dejavno vlogo v svojih okoljih, vplivajo po svojih zmožnostih, delujejo po normalnih poteh, da bi zagotovili, da se potencial učenja odraslih razvija in, da bodo pripravljene taki programi in speljani tako, da bo to pripomoglo k pospeševanju demokracije, pravičnosti, miru in medsebojnega razumevanja. Konferenca je sprejela dansko pobudo za ustanovitev Mednarodne akademije za demokracijo in izobraževanje v sodelovanju z Unescom in zainteresiranimi nacionalnimi partnerji.
- 57** Na mednarodni ravni naj bi Unesco, na svojih področjih delovanja in skupaj z drugimi organizacijami, omrežji in uradi, vključujoč ženske organizacije in druge primerno dejavnike, vodil in spodbujal napredek učenja odraslih. V sklopu Unesca, naj bi se Unescov Inštitut za izobraževanje (UIE) okrepil in postal mednarodno središče za izobraževanje odraslih in nadaljevalno izobraževanje. Unesco naj bi tudi prevzel obveznost, da bo obnovil Priporočilo o razvoju izobraževanja odraslih iz leta 1976. Druge

mednarodne, regionalne, medvladne in nevladne organizacije naj bi zagotovile podobna vodstva v okviru svojih pristojnosti.

58

Strukture in omrežja za pospeševanje učenja odraslih že obstajajo tako na mednarodni kakor na regionalni ravni. Ponekod, posebno v regijah v razvoju, bi bilo seveda pomembno okrepiti te, ki že obstajajo, tudi Unescove regionalne programe za temeljno izobraževanje, ter priskrbeti dodatne vire, ki bi pripomogli, da bodo te strukture in omrežja uresničevale svojo vlogo učinkoviteje in v večjem obsegu.

POSPEŠEVANJE TESNEJŠEGA POSVETOVANJA MED PARTNERJI

59

Čeprav se je treba ogibati dragim novim stalnim organom, udeleženci konference menijo, da bi bilo dobro zagotoviti sredstva ali mehanizme komunikacije in stalnega posvetovanja med glavnimi partnerji Pete mednarodne konference in drugimi organizacijami, ki aktivno sodelujejo pri pospeševanju učenja odraslih. S takimi mehanizmi naj bi razvijali tesnejše posvetovanje in koordinacijo med ključnimi partnerji in se občasno dogovarjali o napredku in problemih učenja odraslih. Tako bi tudi spremljali vpeljevanje politike in priporočil, ki so zapisana v tem akcijskem načrtu.

60

Morali bi imeti forum in take mehanizme posvetovanja, ki bi zagotavljali vpeljevanje priporočil in ciljev te konference. Unesco, kot vodilni dejavnik Združenih narodov za izobraževanje z vsemi svojimi ustreznimi enotami, inštituti in uradi, bi moral prevzeti vodilno vlogo in odgovornost pri spodbujanju in pospeševanju izobraževanja odraslih kot integralnega dela sistema učenja vse življenje, pri mobilizaciji podpore vseh partnerjev, ne samo v sklopu Združenih narodov in multilateralnega sistema, temveč tudi v nevladnih organizacijah in drugih organizacijah civilne družbe, da bi dajale prednost vpeljevanju Akcijskega načrta in storile vse potrebno za okrepitev mednarodne koordinacije in sodelovanja.

Nazadnje, konferenca želi, da Unesco zagotovi širjenje Hamburške deklaracije o učenju odraslih in Akcijskega načrta za prihodnost v čim več jezikih. Unesco bi moral preveriti možnosti, da bi bilo nekje v sredini obdobja, pred naslednjo konferenco o izobraževanju odraslih, pripravljeno poročilo o uresničevanju Akcijskega načrta.

Izdajatelj: Urad
Slovenske Nacionalne
komisije za Unesco in
Andragoški center

Slovenije

Zanju: Zofija Klemen

Krek, dr. Vida A.

Mohorčič Špolar

Prevedla: Vida

Mohorčič Špolar

Jezikovno pregledala:

Marjana Kunej

Oblikovanje: LINA

design

Tisk: Littera Picta d.o.o.

Naklada: 2000 izvodov

Prvi natis, Ljubljana

1998

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

374.7(063)

INTERNATIONAL Conference on Adult Education (5 ; 1997 ; Hamburg)

Izobraževanje odraslih / 5. mednarodna konferenca o
izobraževanju odraslih - CONFITEA, 14. do 18. julij 1997;
[izdajatelj Urad Slovenske Nacionalne komisije za Unesco in
Andragoški center Slovenije; prevedla Vida Mohorčič Špolar].
1. natis. - Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 1998

Prevod dela: Adult education. - Vsebina na nasl. str.: Hamburška
deklaracija o učenju odraslih. Akcijski načrt za prihodnost.

ISBN 961-6130-24-2

1. Gl. stv. nasl.

I. Mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih (5 ; 1997 ; Hamburg) glej
International Conference on Adult Education (5 ; 1997 ; Hamburg).

II. CONFITEA glej International Conference on Adult Education (5 ; 1997 ;
Hamburg)

80344832

Po mnenju Ministrstva za šolstvo in šport, št. 403-
24/98-62/ davek-dp. z dne 18/11.1998 se šteje
publikacija med proizvode, za katere se plačuje
davek od prometa proizvodov po tarifni številki 3.

Izobraževanje ODRASLIH